

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.11.186](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.186)

УДК 338:657

*Д. І. Шипенко,
магістр Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ
ORCID: 0000-0001-6808-6144*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

*D. I. Shipenko
Master of Kharkov Trade and Economic Institute of KNTEU*

FINANCIAL SUSTAINABILITY ANALYSIS AS A COMPONENT OF AN ACCOUNTING AND ANALYTICAL ENTERPRISE SYSTEM

У статті проаналізовано зміст категорії «інформаційне забезпечення», сформовано систему інформаційного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства, схарактеризовано чинники, які впливають на рівень інформаційного забезпечення, подано етапи формування та вимоги до фінансової інформації. Дослідження інформаційного забезпечення для потреб систем и управлінської діяльності дозволило виокремити сутнісних характеристик, які у взаємозв'язку визначають його змістовне наповнення для підвищення рівня інформованості. Побудовано концептуальну модель інформаційного забезпечення на мікрорівні з виокремленням основних її складових – мети, об'єкт, предмет, функцій і завдань, а також принципів побудови взаємозв'язків як в межах обліково-аналітичного забезпечення так і на рівні системи управління, з використанням адаптованих елементів, які сприяють обґрунтуванню методичних аспектів за відповідними напрямками обліково-аналітичного забезпечення.

The content of the category "information support" is analyzed in the article, the system of information support of financial and property management of the enterprise is formed, the factors influencing the level of information support are characterized, the stages of formation and requirements for financial information are presented. The study of information support for the needs of systems and management activities allowed us to distinguish the essential characteristics that in turn determine its meaningful content for raising the level of awareness. Summarizing the views of scientists made it possible to determine the place of elements of information support in the framework of the financial and property management system of the enterprise. Accordingly, elements of the information system provided are accounting and analysis, which interact through information flows, forming a powerful database for decision making and control. Given these components of the system, it is necessary to identify and characterize the factors that affect the level of information support, namely external (circle of external users; the level of disclosure to meet the information needs of external users) and internal (enterprise size and scope; structure of management apparatus ; information needs of users; qualification level of employees of accounting and analytical units; level of detail and generalization of information; Amount of providing information). A conceptual model of

information support at the micro level with the main components of it - purpose, object, object, functions and tasks, as well as principles of building relationships both within accounting and analytical support and at the level of the management system, using adapted elements, which contribute to the substantiation of methodological aspects in the relevant areas of accounting and analytical support. The system performs information, accounting, analytical and control functions and their corresponding tasks, which provide information support in making management decisions; analysis and evaluation of the financial stability of the enterprise as a whole and in various analytical sections; planning and control of efficiency of activity of the enterprise; substantiation of priority directions of its development.

Ключові слова: інформаційне забезпечення; фінансова стійкість; обліково-аналітичне забезпечення; управління; аналіз; система; підприємство.

Keywords: information support; financial stability; accounting and analytical support; management; analysis; system; enterprise.

Постановка проблеми. Наявність значної кількості загроз для стійкого та ефективного функціонування будь-якого підприємства країни потребує удосконалення наявних та розроблення нових механізмів гарантування фінансової стабільності на мікрорівні. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання є визначальним для прийняття низки обґрунтованих прогностичних управлінських рішень. Якісна оцінка саме фінансової стійкості є однією з найважливіших засад ефективного розвитку підприємства та надає інформацію про фінансові можливості на сьогодні й перспективу. Відтак, цей показник є основою формування стратегії та встановлення тенденцій розвитку підприємства, одним із ключових індикаторів для інвесторів й кредиторів. За таких умов набуває все більшої актуалізації питання удосконалення методичних аспектів інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства у частині формування інформаційної бази (визначення системи показників, структура звітних форм тощо). За умов високого рівня невизначеності функціонування підприємств, порядок формування та використання інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю постає однією з ключових проблем. Основним елементом якісного інформаційного поля є обліково-аналітичне забезпечення, як система генерації та обробки зовнішніх та внутрішніх даних. Удосконалення теоретичного підґрунтя інформаційного забезпечення визначає необхідність уточнення відповідних концептуальних засад його формування та використання під час розробки оперативних і стратегічних завдань в управлінні фінансовою стійкістю підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження проблем облікового забезпечення процесу оцінки діяльності підприємств присвячено праці багатьох провідних українських та закордонних науковців, а саме М. І. Бондар, Ф. Ф. Бутинець, С. М. Галузіна, О. Д. Гудзинський, Г. Г. Кірейцев, В. С. Лень, І. А. Маслова, В. Ф. Палий, О. В. Пархоменко, Л. В. Попова, П. Т. Саблук, Я. В. Соколов, В. В. Сопко, Л. К. Сук, та інші. Проте, аналіз наукової літератури свідчить про відсутність комплексного дослідження питань облікового забезпечення системи управління підприємством в цілому та в умовах наявності особливостей оцінки фінансової стійкості.

Віддаючи належне науковій та практичній значущості напрацювань учених, слід відзначити, що у вітчизняній і зарубіжній літературі дотепер не знайшли відповідного відображення окремі аспекти визначення ролі фінансової стійкості у забезпеченні загальної економічної безпеки підприємства, а також місця аналізу фінансової стійкості в обліково-аналітичній системі управління господарською діяльністю підприємства. При цьому неодмінно постають питання, пов'язані з визначенням контуру інформаційного забезпечення аналізу показників, які характеризують фінансову стійкість, та механізму отримання інформаційних потоків з обліково-аналітичної системи підприємства.

Виклад основного матеріалу. Аналіз низки існуючих визначень показує, що поняття обліково-аналітичне забезпечення, система або механізм мають практично синонімічний зміст – головним призначенням цих понять у більшості праць визначено забезпечення системи менеджменту (поточного, фінансового, стратегічного) обліково-аналітичною інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень.

У значенні облікового аспекту, де генеруються відомості про вартість активів, джерел утворення, зобов'язань, інформація про відносини з контрагентами, формування фінансових результатів, прибуток та його використання тощо, необхідно відокремити та уточнити поняття облікового забезпечення. Поняття облікова інформація включає інформацію, яку продукує бухгалтерський облік, проте слід зазначити, що поняття облікове забезпечення є ширшим за поняття облікової інформації. Із зазначеного виходить, що під обліковим забезпеченням варто розуміти процес підготовки та формування облікової інформації, забезпечення кількості та якості інформаційного масиву даних в системі бухгалтерського обліку. Відтак,

поняття обліково-аналітичного забезпечення у науковій літературі розкривається через двовекторне розуміння:

1) формування інформаційної системи даних, через обліковий зміст – збір, реєстрація, узагальнення, збереження, передача інформації;

2) формування інформаційної системи даних, через аналітичний зміст – розкладання інформації за різними розрізами.

Метою облікового забезпечення має стати, зокрема, поєднання процедур бухгалтерського обліку й формування інформації для об'єктивного аналізу фінансової стійкості. Спираючись на такий підхід, варто надати тлумачення обліковому забезпеченню саме оцінки фінансової стійкості підприємства. Отже, облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості вбачаємо як інтегровану систему обліку, яка генерує й систематизує інформацію за різними ознаками й аналітичними розрізами для формування низки показників для аналізу фінансової стійкості підприємства. При цьому формування системи облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості зумовлено процесом цілеспрямованого підбору цих інформаційних показників, які будуть використані для розрахунку коефіцієнтів при аналізі.

Суттєво доповнюють інформаційні потоки внутрішні документи підприємства, облікові регістри, дані первинного обліку, внутрішня звітність, на підставі даних яких можна виявити внутрішні тенденції показників звітності.

Теоретичну основу концепції обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками формують: по-перше, закономірності формування, руху та використання грошових потоків; по-друге, сутнісні характеристики та зміст процесу обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень у цілому, на яких слід зупинитись детальніше

Представлені визначення дозволяють вказати основні сутнісні характеристики поняття «обліково-аналітичне забезпечення»: по-перше, це визначальна роль у формуванні інформаційної бази управлінських рішень – головне призначення обліково-аналітичної системи полягає у представленні повної інформації у вигляді, придатному для прийняття ефективних управлінських рішень; по-друге, інтегрований характер підсистем – облікові та аналітичні процедури, які є основними складовими, повинні реалізовуватись на основі цілісної та узгодженої нормативної й методичної бази. Облікова підсистема має забезпечувати формування облікових даних та звітних показників у вигляді, в тому числі, спеціально-розроблених форм для аналізу. Аналітичні процедури повинні базуватись на сучасних методичних підходах та забезпечувати формування набору показників, які повною мірою відповідатимуть потребам прийняття ефективних рішень.

Як видно зі стислого аналізу змісту тлумачень, всі наведені терміни, котрі використовуються для визначення сутності тотожних понять, характеризують процес акумулювання, обробки та передачі обліково-аналітичної інформації, необхідної зовнішнім і внутрішнім користувачам різних рівнів управління з метою прийняття ними відповідних рішень. Це дає підстави до того, що для означення поданих змістових складових у досліджуваних термінах доцільно використовувати єдиний термін, приміром «інформаційне забезпечення», який у літературі має дещо неоднозначні підходи до визначення. Зокрема, І. О. Бланком категорію «інформаційне забезпечення» розкрито як процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень по всіх аспектах фінансової діяльності підприємства [2]. В. В. Смирнова, А. О. Апостолов визначають «інформаційне забезпечення», як сукупність форм, методів та інструментів управління інформаційними ресурсами, необхідних і придатних для реалізації аналітичних та управлінських процедур, що забезпечують стабільне функціонування підприємства, його стійкий перспективний розвиток [1]. Аналіз змістовного наповнення вищенаведених трактувань досліджуваної категорії дозволяє підтвердити висновок, що науковці по-різному підходять до визначення сутності поняття «інформаційне забезпечення», однією групою вчених розглядається як сукупність процесів (чи один процес) [2], другою – як набір специфічних засобів і методів [1]. Узагальнення поглядів вчених дозволило визначити місце елементів інформаційного забезпечення в рамках системи управління фінансово-майновим станом підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Складові системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства

Відповідно, елементами поданої системи інформаційного забезпечення є облік та аналіз, які взаємодіють між собою через інформаційні потоки, формуючи потужну базу даних для прийняття рішень і здійснення контролю. З огляду на зазначені складові системи, необхідно визначити та охарактеризувати чинники, які впливають на рівень інформаційного забезпечення, а саме зовнішні (коло зовнішніх користувачів; рівень розкриття інформації для задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів) та внутрішні (розміри підприємства та масштаб діяльності; структура управлінського апарату; інформаційні потреби користувачів; кваліфікаційний рівень працівників облікового і аналітичного підрозділів; рівень деталізації та узагальнення інформації; періодичність подання інформації). Доцільним вбачається проаналізувати вплив окремих із зазначених чинників на формування обсягів інформаційного забезпечення. Розміри підприємства та масштаб діяльності впливають на організацію структурних елементів системи управління, необхідність інформаційного забезпечення для проведення аналізу та контролю. Розширення масштабів діяльності вимагає створення додаткових елементів у системі управління, розгалужену структуру каналів надання й отримання економічної інформації та збільшення обсягів вхідної та вихідної облікової і аналітичної інформації. Інформаційні потреби користувачів мають прямий вплив, адже для кожного окремого користувача внутрішнього й зовнішнього середовища необхідно чітко визначити обсяги та види обліково-аналітичної інформації, рівень її узагальнення й форму подання. На проведення відповідних облікових і аналітичних процедур для підготовки управлінської інформації слід попередньо здійснювати розрахунки витрат часу, кількості працівників та враховувати рівень їх кваліфікації.

Крім визначення якісних характеристик інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості та чинників, які на нього впливають, концептуального значення в сучасних умовах динамічного розвитку економіки набувають параметри трансформації та використання інформації, які й акумулюють зміст терміну інформаційне забезпечення. Потужне інформаційне забезпечення аналізу звітності виступає чи не найважливішою складовою процесу ефективної реалізації процедур аналізу, що у подальшому дасть змогу менеджерам та керівництву прийняти на його основі відповідні управлінські рішення [3]. Тому, перш ніж перейти до розробки аналітичних процедур оцінки рівня фінансової стійкості підприємств, доцільно визначити складові концептуальної моделі інформаційного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства (рис. 2). У побудованій концептуальній моделі інформаційного забезпечення на мікрорівні виокремлено основні складові – мета, об'єкт, предмет, функції і завдання, а також принципи побудови взаємозв'язків як в межах обліково-аналітичного забезпечення так і на рівні системи управління, з використанням адаптованих елементів, які сприяють обґрунтуванню методичних аспектів за відповідними напрямками обліково-аналітичного забезпечення.

Метою функціонування системи є формування та передача оперативного і якісного інформаційного забезпечення за для обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління фінансовою стійкістю підприємства.

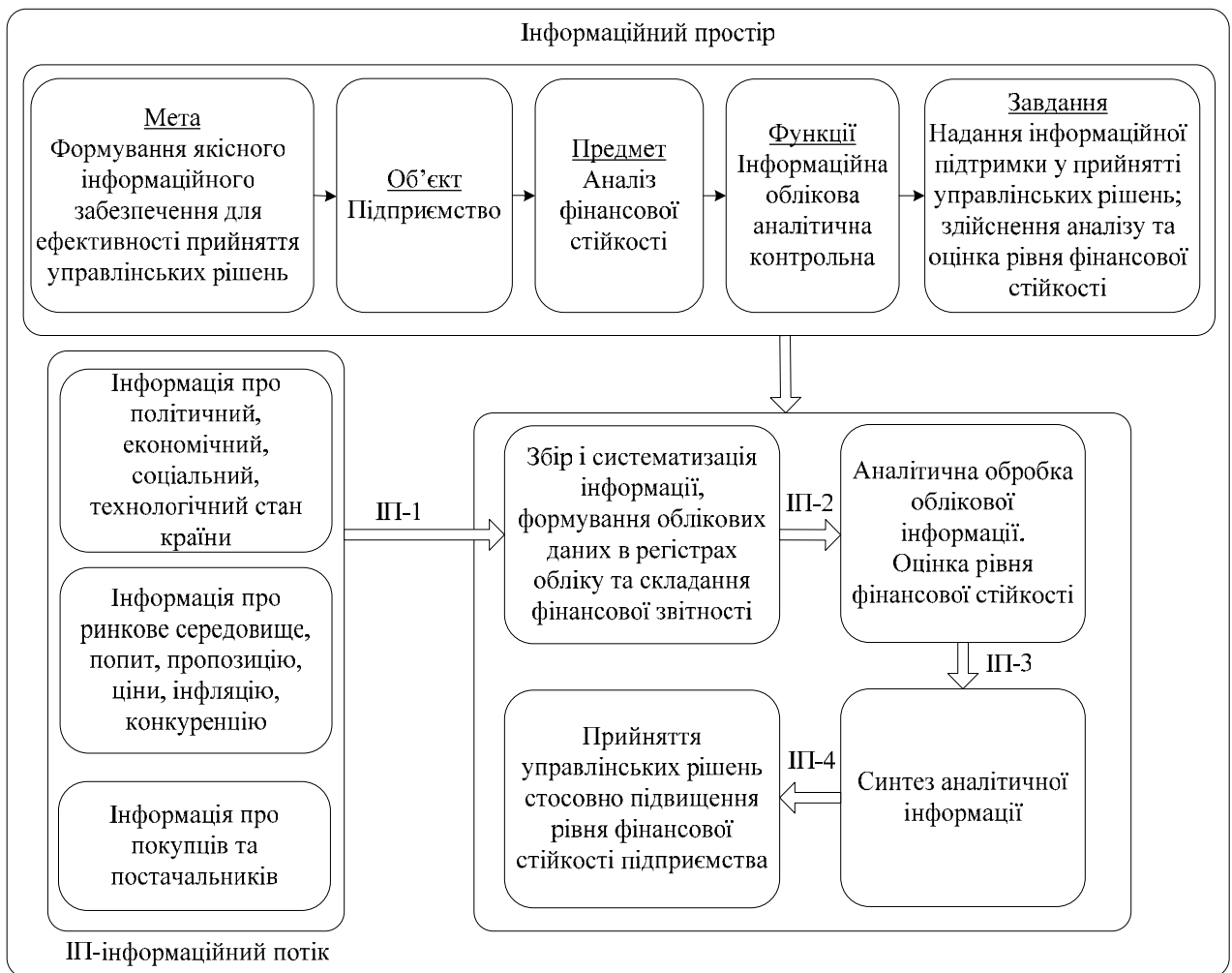

Рис. 2. Концептуальна модель обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємства

Об'єктом системи є підприємство, а предметом – рівень його фінансової стійкості. Система виконує інформаційну, облікову, аналітичну та контрольну функції та відповідні їм завдання, які забезпечують надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень; здійснення аналізу та оцінку фінансової стійкості підприємства в цілому та в різних аналітичних розрізах; планування й контроль ефективності діяльності підприємства; обґрунтування пріоритетних напрямків його розвитку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дослідження інформаційного забезпечення для потреб систем и управлінської діяльності дозволило виокремити сутнісних характеристик, які у взаємозв'язку визначають його змістовне наповнення для підвищення рівня інформованості.

Побудовано концептуальну модель інформаційного забезпечення на мікрорівні з виокремленням основних її складових – мети, об'єкт, предмет, функцій і завдань, а також принципів побудови взаємозв'язків як в межах обліково-аналітичного забезпечення так і на рівні системи управління, з використанням адаптованих елементів, які сприяють обґрунтуванню методичних аспектів за відповідними напрямками обліково-аналітичного забезпечення.

Водночас, подальшого розгляду потребують процеси формування інформаційних каналів й узагальнення звітних даних.

Список літератури.

1. Апостолов А. О., Смирнова В. В., Информационное обеспечение развития предпринимательских структур. Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць СНУ ім. В. Даля. 2003. Вип. 11. С. 294–297.
2. Бланк И. А. Энциклопедия финансового менеджера: В 4 т. Т. 1. Концептуальные основы финансового менеджмента. 2-е изд., стереотип. М. : Омега-Л, 2008. 447 с.
3. Гандзюк О. В. Інформаційне та організаційно-методичне забезпечення аналізу фінансової звітності. Інтелект XXI. № 2. 2017. С. 236-241. с. 238.
4. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення як складова інформаційного управління діяльності підприємств малого бізнесу // Економічні проблеми стабільного розвитку. Тези доповідей міжнародної

науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф. (м. Суми, 24-26 квітня, 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 56-58.

5. Загородній А.Г. Оцінювання ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства / А. Г. Загородній // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції [“Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні”], (Тернопіль, 23-24 квітня 2010р.) / М-во освіти і науки України, ТНЕУ. – Т. : Крок, 2010. – С. 31-32.

References.

1. Apostolov, A.O. and Smirnova, V.V. (2003), “Information support for the development of business structures”, *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo. Zb. nauk. prats' SNU im. V. Dalia*, vol. 11, pp. 294-297.

2. Blank, I.A. (2008), *Jenciklopedija finansovogo menedzhera* [Encyclopedia of financial manager], Omega-L, Moscow, Russia.

3. Handziuk, O.V. (2017), “Information and organizational and methodological support for the analysis of financial statements”, *Intelekt XXI*, vol. 2, pp. 236-241.

4. Hohol', T.A. (2013), “Accounting and analytical support as a component of information management of small business enterprises”, *Ekonomichni problemy stabil'noho rozvytku. Tezy dopovidej mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoї pam'iatі prof. Balats'koho O.F.* [Economic problems of sustainable development. Abstracts of the international scientific conference on the memory of prof. Balats'kyj, O.F.], Sums'kyj derzhavnyj universytet, Sumy, Ukraine, 24-26 April, pp. 56-58.

5. Zahorodnij, A.H. (2010), “Evaluation of the efficiency of accounting and analytical support of the enterprise management”, *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii “Stan i perspektyvy rozvytku oblikovo-informatsijnoi systemy v Ukraini”* [Proceedings of the International Scientific and Practical Conference “Status and Prospects of Development of the Accounting Information System in Ukraine”], TNEU, Ternopil, Ukraine, 23-24 April, vol. 31-32.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2019 р.